

УДК 37.014

DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2020.68-1.12>

О. А. Жадько

здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії
Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди

НАПРЯМИ ВЗАЄМОДІЇ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ТА ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

У статті розкриваються завдання і напрями взаємодії закладів загальної середньої освіти й органів місцевого самоврядування. Встановлено, що ці напрями реалізуються в межах визначених законодавством повноважень органів місцевого самоврядування і передбачають взаємодію зі школою як закладом освіти, школярами та педагогічним колективом.

Завданнями взаємодії школи й органів місцевого самоврядування є: упровадження Концепції «Нової української школи»; розвиток інклюзивної освіти; підтримка творчих здібностей учнів; упровадження інформаційно-комунікаційних технологій; організація харчування учнів, їх перевезення й оздоровлення; матеріально-технічне забезпечення закладів освіти, дотримання вимог пожежної безпеки; розвиток учнівського самоврядування; підготовка педагогічних кадрів.

Напрямами взаємодії закладів загальної середньої освіти й органів місцевого самоврядування є такі: 1) у взаємодії зі школою як закладом освіти: освітньо-культурний (забезпечення моніторингу якості надання освітніх послуг і модернізація матеріально-технічної бази початкових класів в умовах впровадження Концепції «Нової української школи»; забезпечення закладів освіти інтерактивними комплексами і програмними продуктами; підтримка обдарованих дітей; розширення мережі закладів освіти з інклюзивними класами, соціально-медико-психологічний супровід дітей з особливими освітніми потребами), соціальний (організація перевезення і харчування учнів; утримання таборів відпочинку з денним перебуванням; забезпечення соціального захисту дітей) і матеріально-технічний (проведення обстежень і ремонтно-будівельних робіт, придбання засобів пожежогашіння) напрями; 2) у взаємодії зі школярами (реалізація громадських програм і проектів; підтримка роботи учнівських рад і комітетів; проведення масових заходів для дітей; створення умов для розвитку дітей із особливими освітніми потребами); 3) у взаємодії з педагогічним колективом (перепідготовка вчителів початкових класів у зв'язку із впровадженням Концепції «Нової української школи»; підвищення кваліфікації педагогічних працівників).

Ключові слова: заклад загальної середньої освіти, органи місцевого самоврядування, завдання, напрями, взаємодія.

Постановка проблеми. Однією з нагальних проблем сучасної системи освіти є формування сприятливого освітньо-розвивального середовища, в якому активно спілкуються і співпрацюють усі його учасники (діти, учителі, батьки), відбувається спільне розв'язання важливих питань, встановлюються контакти із зовнішнім середовищем, здійснюється ефективна соціалізація особистості і формуються її громадянські якості. Від того, наскільки успішно заклади освіти взаємодіють із соціумом, залежать успіхи виховання громадянина, адаптація і самореалізація учнів.

Одним із суб'єктів такої взаємодії є органи місцевого самоврядування, у процесі співпраці з якими заклади освіти мають змогу поліпшити свій імідж, залучити додаткові людські та матеріальні ресурси для підтримки школи, задоволення потреб та інтересів громади. Таке партнерство покращує взаєморозуміння та довіру між закладами освіти та представниками місцевої влади, сприяє зміцненню демократії.

З огляду на це актуалізується проблема взаємодії закладів загальної середньої освіти та орга-

нів місцевого самоврядування, що здійснюється в різних напрямках (освітній, культурний, соціальний).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У психолого-педагогічній науці проблема співпраці закладів освіти й органів місцевого самоврядування вивчається переважно в контексті загальних питань державного управління (В. Грабовський [3], В. Гурковський [4], О. Звіздай [5], Н. Рашитова [15], Ю. Шаров [16]). Крім того, низка вчених (С. Королук [9], О. Онаць [12], Л. Попович [14]) досліджують проблему діяльності громадсько-активних шкіл; О. Курило [10] вивчає особливості взаємодії влади і громадських організацій, а окремі питання співпраці закладів освіти й органів місцевого самоврядування висвітлено у працях П. Вербицької [1], О. Войтенко [11], Н. Волкової [2].

Водночас питання напрямів взаємодії закладів загальної середньої освіти та органів місцевого самоврядування висвітлено в наукових джерелах недостатньо.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є розкриття завдань і напрямів взаємодії закладів

загальної середньої освіти та органів місцевого самоврядування.

Виклад основного матеріалу. Аналіз сучасної науково-педагогічної літератури (П. Вербицька, О. Войтенко, Н. Волкова, С. Королук, О. Курило, О. Онаць, Л. Попович) та документів (рішення та звіти про виконану роботу, плани і програми заходів) органів місцевого самоврядування свідчить про те, що напрями взаємодії закладів загальної середньої освіти та органів місцевого самоврядування реалізуються в межах визначених чинним законодавством повноважень органів місцевого самоврядування (закони України «Про місцеве самоврядування», «Про співробітництво територіальних громад», «Про освіту», «Про загальну середню освіту») і передбачають взаємодію зі школою як закладом освіти, зі школярами та педагогічним колективом.

Так, взаємодія школи та органів місцевого самоврядування спрямована на розв'язання низки завдань [13]:

- у взаємодії зі школою як закладом освіти: упровадження Концепції «Нової української школи»; підвищення якості, доступності і відкритості шкільної природничо-математичної освіти; впровадження в освітній процес інформаційно-комунікаційних технологій; забезпечення підвезення учнів; організація їх харчування; оздоровлення та відпочинок дітей; підтримка роботи з обдарованими і талановитими дітьми та молоддю; розвиток інклюзивної освіти, забезпечення сприятливих умов для розвитку й адаптації в суспільстві дітей з особливими освітніми потребами; соціальний захист учасників освітнього процесу; матеріально-технічне забезпечення закладів загальної середньої освіти та дотримання вимог пожежної безпеки (модернізація матеріально-технічної бази закладів освіти, підготовка їх до опалювального сезону, забезпечення пожежної безпеки);

- у взаємодії зі школярами: розвиток учнівського самоврядування; виховання патріотизму, громадянськості, любові до України; розвиток, підтримка та виявлення творчих здібностей і нахилів учнів;

- у взаємодії з педагогічним колективом: кадрове забезпечення закладу освіти; підготовка педагогічних кадрів для роботи з дітьми з особливими освітніми потребами.

Встановлено, що для розв'язання вищезначених завдань закладами загальної середньої освіти та органами місцевого самоврядування реалізуються певні напрями діяльності [6; 7; 8; 11; 13]

1. У взаємодії зі школою як закладом освіти: освітньо-культурний, соціальний і матеріально-технічний напрями.

Так, освітньо-культурний напрям передбачає:

- створення умов для впровадження нового змісту початкової освіти (забезпечення прове-

дення модернізації матеріально-технічної бази класів початкової освіти: забезпечення меблями, технологічним обладнанням, малогабаритною технікою тощо; проведення моніторингових досліджень щодо якості надання освітніх послуг в умовах впровадження Концепції «Нової української школи»);

- придбання лабораторно-демонстраційного обладнання для кабінетів із природничо-математичних дисциплін; проведення моніторингових досліджень якості природничо-математичної освіти;

- забезпечення закладів загальної середньої освіти сучасними інтерактивними комплексами та системними і прикладними програмними продуктами (комп'ютерні класи, інтерактивні дошки, мультимедійні проектори, принтери тощо); надання всім школам швидкісного доступу до інтернету з використанням сучасних технологій приєднання для вискоєфективного доступу до освітніх ресурсів; розширення форм здобуття освіти (створення умов для запровадження дистанційної платформи навчання); навчально-методичне забезпечення освітнього процесу (придбання комп'ютерних програмних засобів навчання);

- оновлення та підтримка банку даних про діагностичні методики, спрямовані на виявлення обдарованих дітей та молоді за віковими категоріями; забезпечення проведення I етапу Всеукраїнських учнівських олімпіад із предметів, конкурсів-захистів науково-дослідницьких робіт учнів-членів Малої академії наук України; організація підвезення та супроводу учнів до місця проведення обласних, всеукраїнських етапів олімпіад, інтелектуальних турнірів, конкурсів; створення умов для розвитку обдарованих і талановитих дітей та молоді (розширення зв'язків із закладами вищої освіти щодо залучення наукового потенціалу для роботи з обдарованими і талановитими дітьми, забезпечення їх адресної підтримки, зокрема, шляхом грошових винагород переможцям обласних та всеукраїнських етапів олімпіад та турнірів із навчальних предметів, конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів Малої академії наук);

- розширення мережі закладів освіти з інклюзивними класами; створення в них інклюзивного освітнього середовища, універсального дизайну та розумного пристосування (архітектурна доступність приміщень, посилення освітлення навчальних приміщень, спеціальне обладнання тощо); забезпечення соціально-медико-психологічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами, які навчаються в інклюзивних класах; здійснення моніторингу стану впровадження інклюзивної освіти та навчальних досягнень учнів в умовах інклюзивного навчання з метою корекції індивідуальних навчальних планів,

програм та методик, адаптованих до можливостей дитини; забезпечення системної організаційно-методичної, консультативно-роз'яснювальної роботи серед керівників, педагогічних працівників закладів освіти, батьків і громадськості щодо забезпечення права на освіту дітей із особливими освітніми потребами; придбання наочно-дидактичних матеріалів корекційно-розвивального середовища; забезпечення наступності в запровадженні інклюзивного навчання закладами дошкільної і загальної середньої освіти.

Соціальний напрям передбачає:

- здійснення контролю за безпекою перевезень учнів; організація перевезення учнів за погодженими організатором напрямками руху спеціалізованих автомобільних перевезень до школи та у зворотному напрямі;

- організація харчування учнів 1–4 класів, учнів пільгових категорій 5–11 класів закладів загальної середньої освіти; організація сніданків або комплексних обідів для учнів 5–11 класів; організація гарячого харчування учнів груп подовженого дня (обіди, полуденки); зміцнення матеріально-технічної бази шкільних їдалень та харчоблоків;

- утримання таборів відпочинку з денним перебуванням; організація проведення в них культурно-масових, розважальних заходів, екскурсій для ознайомлення з історико-культурними об'єктами міста й області, відвідування музеїв, охоплення дітей гуртковою роботою, ігровими програмами, спортивними заходами; забезпечення оздоровлення дітей, які потребують особливої соціальної уваги та підтримки, зокрема дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування;

- створення умов для забезпечення соціального захисту учасників освітнього процесу (забезпечення шкільною, спортивною формами дітей-сиріт та надання їм різних видів допомоги).

Матеріально-технічний напрям передбачає: проведення ремонтно-будівельних робіт із застосуванням енергозберігаючих та енергоефективних технологій; модернізація освітлення (заміна ламп на люмінесцентні світильники); здійснення обстежень та проведення капітальних ремонтів будівель, дахів, споруд, комунікацій та обладнання шкіл; створення комфортних санітарно-гігієнічних умов для здійснення освітнього процесу; підготовка приладів і внутрішніх тепломереж до роботи в осінньо-зимовий період; придбання засобів пожежогасіння (рукава, крани, килимки, вогнегасники), виконання робіт з електричних вимірів опору заземлення, обробка дерев'яних конструкцій горища вогнезахисною сумішшю, встановлення бібліотечних стелажів із негорючого матеріалу, проектування і монтаж автоматичної сигналізації та мовленнєвої системи оповіщення людей про пожежу.

2. У взаємодії зі школярами:

- підтримка реалізації громадських програм («Школа як осередок розвитку громади») і проєктів («Розвиток громадянських компетентностей в Україні», «Zero Waste School», «Депутат-квест», «Створення якісних санітарно-гігієнічних умов у школі – запорука збереження здоров'я школярів», «Комп'ютерний клас», «Місто майстрів», «Заняття фізкультурою та спортом – виховання здорової нації»), а також діяльності молодіжних шкільних організацій («Молодіжний парламентський клуб»);

- забезпечення розвитку учнівського самоврядування в закладах загальної середньої освіти (використання варіативності учнівського самоврядування (робота учнівських рад, парламенту, учнівських комітетів, дитячої республіки тощо), залучення учнівської молоді до реалізації Концепції «Нової української школи», організація роботи шкіл активу;

- створення умов для проведення та участі школярів в інтелектуальних змаганнях із предметів природничо-математичного циклу (турнірах, інтернет-олімпіадах), міських масових заходах (зокрема, у міському Фестивалі для дітей з особливими потребами «Повітря у себе», міській патріотично-спортивній грі «Козацькими стежками», Всеукраїнській військово-патріотичній грі «Сокіл» («Джура»); організація підвезення та супроводу учнів до місця проведення обласних змагань, забезпечення учасників гри спеціальним одягом (парадна та спортивна форма), оснащенням;

- створення умов для розвитку інтересів, здібностей та нахилів учнів (організація та проведення міських творчих заходів, матеріальна підтримка переможців міських заходів); забезпечення участі переможців міських заходів в обласних та всеукраїнських етапах заходів (організація підвезення та супроводу учнів до місця проведення обласних змагань; адресна підтримка переможців обласних та всеукраїнських заходів).

3. У взаємодії з педагогічним колективом:

- забезпечення курсової перепідготовки вчителів початкових класів у зв'язку із впровадженням Концепції «Нової української школи», проведення міських методичних заходів з питань упровадження Державного стандарту початкової освіти;

- забезпечення перепідготовки, підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти; підготовка та підвищення рівня професійної компетентності вчителів-предметників і лаборантів на спеціальних заходах для педагогів (семінарах, тренінгах, практикумах, конференціях, «круглих столах» тощо);

- розробка рекомендацій для здійснення психолого-педагогічного супроводу обдарованих і талановитих дітей та молоді, організація та проведення

заходів (семінарів, науково-практичних конференцій, тренінгів тощо) з метою організації роботи педагогічних працівників закладів загальної освіти з обдарованими й талановитими дітьми; забезпечення матеріального заохочення педагогічним працівникам, які підготували учнів-переможців обласного та всеукраїнського етапів олімпіад та турнірів із навчальних предметів, конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт Малої академії наук;

– відзначення учителів-переможців та лауреатів міського, обласного, Всеукраїнського турнірів Всеукраїнського конкурсу «Учитель року»;

– забезпечення підвищення кваліфікації педагогічних працівників, які працюють із дітьми з особливими освітніми потребами; проведення заходів (семінарів, нарад) для педагогічних працівників шкіл із питань навчання дітей з особливими освітніми потребами;

– проведення навчання кадрового складу закладу освіти з питань пожежної безпеки;

– забезпечення педагогічних працівників необхідними навчально-методичними матеріалами для здійснення ефективної освітньої діяльності.

Висновки і пропозиції. Отже, необхідність взаємодії органів місцевого самоврядування та закладів загальної середньої освіти, залучення школярів до активної участі в житті громади та місцевих громадських ініціатив пов'язана із тим, що у процесі цього партнерства створюються кращі передумови для розвитку закладу освіти, формування громадянських якостей дітей та їхнього управлінського досвіду, а також для впровадження новітніх управлінських та інформаційних технологій у місцевому самоврядуванні, керівництва процесами місцевого розвитку з урахуванням європейських стандартів. Ця взаємодія реалізується у трьох напрямках: взаємодія зі школою як закладом освіти, взаємодія зі школярами і взаємодія із педагогічним колективом.

Проведене дослідження не висчерпує всіх аспектів висвітленої проблеми. Подальшу її розробку вбачаємо в розкритті перспектив використання досвіду взаємодії школи та органів місцевого самоврядування в сучасній освітній практиці.

Список використаної літератури:

1. Вербицька П.В. Теоретико-методичні основи громадянського виховання учнівської молоді у загальноосвітніх навчальних закладах : автореф. дис. ... докт. пед. наук : 13.00.07. Київ, 2010. 40 с.
2. Волкова Н.В. Місцеве самоврядування як суб'єкт управління освітою: кластерний підхід. Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. фін. акад., 2014. 204 с.
3. Грабовський В.А. Державно-громадське управління загальноосвітніми навчальними закладами на районному рівні : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 25.00.02. Київ, 2006. 20 с.
4. Гурковський В.І. Актуальні проблеми державного управління наукою та освітою в контексті глобальної інтелектуалізації. *Наукові записки Інституту законодавства ВРУ*. 2010. № 3. С. 167–171.
5. Звіздай О.В. Нормативно-правові засади розвитку місцевого самоврядування в Україні. *Актуальні проблеми державного управління*. 2015. № 1(47). С. 242–249.
6. Звіт Асоціації органів місцевого самоврядування Харківської області про проведену у 2014 році роботу. URL: <https://drive.google.com/file/d/1oAspLKmnLDT7XcoBWD5L6LwXbZXq47cU/view> (дата звернення: 01.11.2019)
7. Звіт Виконавчої дирекції Асоціації органів місцевого самоврядування Харківської області про проведену роботу у 2013 році. URL: <https://drive.google.com/file/d/1uxRoB8RuUkRDW90lu-1vWqX2pe2BmNH/view> (дата звернення: 01.11.2019).
8. Звіт Правління Асоціації органів місцевого самоврядування Харківської області про проведену роботу у 2015 році. URL: <https://drive.google.com/file/d/1w282eft4iUEKcwybg-2ltBQdvaMqdFVq/view> (дата звернення: 01.11.2019).
9. Королук С. Роль громадсько-активної школи у розвитку громадянського суспільства. *Актуальні проблеми громадянської освіти: український та зарубіжний досвід*: матеріали І науково-практичної конференції, Острого, 19 червня 2013 р. Острого : ГО «Центр демократичного лідерства, Національний університет «Острозька академія», 2013. С. 95–97.
10. Курило О.-М. Взаємодія влади та громадських організацій щодо розвитку системи освіти на регіональному рівні. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. 2011. № 3. С. 277–283.
11. Методичні рекомендації щодо організації та проведення начального семінару для вчителів за матеріалами курсу громадянської освіти «Ми – громадяни України» / О. Войтенко та ін. Львів : «Нова Доба». 72 с.
12. Онаць О.М. Управління громадсько-активною школою як відкритою соціально-педагогічною системою. *Партнерська взаємодія школи та сім'ї як фактор оновлення сучасної освіти* / ред. колегія: Н.А. Побірченко, Т.Є. Гура, В.Я. Ястребова та ін. Запоріжжя : СТАТУС, 2018. URL: http://lib.iitta.gov.ua/710553/1/Dniprorudne_Onats_Stattya_%281%29.pdf (дата звернення: 30.12.2019).
13. Перелік заходів і завдань Комплексної програми розвитку освіти в місті Марганці на 2018–2012 роки. Марганець, 2017. 17 с.

14. Попович Л.М. Громадсько-активна школа – модель нової української школи. *Strategy of Quality in Industry and Education : Proceedings of the 8th International Conference, Varna, June 5–8, 2017. Varna, 2017. P. 346–350.*
15. Рашитова Н.К. Проблеми впровадження державно-громадського управління освітою та шляхи їх розв'язання в Україні. *Публічне адміністрування: теорія та практика.* 2010. Вип. 1(3). URL: <http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2010-01/10rnksru.pdf> (дата звернення: 23.11.2019).
16. Шаров Ю.П. Сучасна парадигма суспільного управління і стратегічне мислення державних службовців. *Вісник Державної служби України.* 2001. № 1. С. 60–68.
-

Zhadko O. The directions of interaction of general secondary educational institutions and local self-government

The tasks and directions of interaction of general secondary educational institutions and local government have been revealed in the article. It has been stated that these directions are implemented within the powers of the local self-government and include interaction with school as an educational institution, schoolchildren and teaching staff.

The tasks of interaction of school and local self-government are: introduction of the Concept “New Ukrainian School”, development of inclusive education, support for schoolchildren’s creative abilities, introduction of information and communication technologies, catering for children, their transportation and health maintenance, material and technical support of educational institutions, compliance with fire safety requirements, development of schoolchildren’s self-government, training of teaching staff.

The directions of interaction of general secondary educational institutions and local self-government are divided into three groups. The directions in interaction with school as an educational institution are educational-cultural direction (monitoring the quality of educational services and modernization of material-technical base of primary school in the conditions of introduction of the Concept “New Ukrainian School”, providing educational institutions with interactive complexes and software products, support for gifted children, expanding the network of educational institutions with inclusive classes, social-medical-psychological support for children with special educational needs), social direction (organization of schoolchildren’s transportation and catering, maintenance of day camps, provision of social protection for children) and material-technical direction (carrying out inspections of premises and repair and construction works, purchase of fire-fighting equipment). The directions in interaction with schoolchildren include implementation of public programs and projects, supporting the work of schoolchildren’s councils and committees, holding mass events for children and creation of conditions for development of children with special educational needs. The directions in interaction with teaching staff include retraining primary school teachers in connection with implementation of the Concept “New Ukrainian School” and advanced training of teaching staff.

Key words: *general secondary educational institution, local self-government, tasks, direction, interaction.*